

Jaarstukken 2017

Datum: 18 mei 2018

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	2
1 VOORWOORD DOOR DE RVC	3
2 VERSLAG VAN HET DIRECTIETEAM	5
2.1 INLEIDING.....	5
2.2 ACTIVITEITEN 2017.....	6
2.3 RISICO'S.....	6
3 JAARREKENING	8
3.1 BALANS PER 31 DECEMBER 2017.....	8
3.2 WINST- EN VERLIESREKENING OVER 2017.....	9
3.3 TOELICHTING EN GRONDSLAGEN VOOR HET OPSTELLEN VAN DE JAARREKENING.....	10
3.4 TOELICHTING OP DE BALANS.....	11
3.5 NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE RECHTEN EN VERPLICHTINGEN.....	14
3.6 TOELICHTING OP DE WINST- EN VERLIESREKENING.....	14
3.7 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM.....	15
3.8 OVERIGE GEGEVENS.....	16
4 ONDERTEKENING JAARVERSLAG EN JAARREKENING	17
5 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	18

1 Voorwoord door de RvC

De Raad van Commissarissen kijkt met tevredenheid terug op de ontwikkeling van het FSFE in 2017 en op de samenwerking met de directie in de nieuwe samenstelling vanaf 1 januari 2017.

Ondanks – in een aantal opzichten moeilijke – externe (markt)omstandigheden menen wij toch te kunnen stellen dat de groei van het FSFE in 2017 voorspoedig is geweest. Vanwege de inbreng vanuit het FSFE van gedegen vakkennis op het gebied van energietransitie in diverse segmenten, alsmede de intensieve begeleiding bij het tot stand komen van projecten, blijkt in veel gevallen, dat een niet altijd ‘concurrerend’ rentetarief geen belemmering behoeft te zijn om toch een deal met het FSFE te sluiten. Deze inbreng van (extra) kennis en begeleiding door het FSFE wordt dus gewaardeerd door de markt! Het is dan aan ons als toezichthouders er op toe te zien, dat alle partijen goed in hun eigen rol blijven en het FSFE niet op ‘de stoel’ van de ondernemer komt te zitten.

Veel aandacht is er in 2017 besteed aan de samenwerking tussen de front-office in Leeuwarden en de back-office in Amersfoort en daarmee de verdeling van de werkzaamheden tussen deze beide kantoren. Want, door het toenemend aantal projecten dat door het FSFE gefinancierd wordt, vormt het beheer van de portefeuille een steeds groter en belangrijker aandachtsgebied. Het ‘binnen halen’ van interessante projecten is en blijft een grote opgave, maar het er voor zorg dragen dat de ‘control’ daarna ook goed op orde is en blijft, vereist ook veel aandacht. Tussen de consortiumpartners van het FSFE worden hieromtrent, zo nodig, aanpassingen aangebracht in de onderlinge verdeling van hun werkzaamheden. Voor ons als toezichthouders is het een belangrijke taak hier kritisch op toe te zien.

De contacten met de provincie Fryslân als aandeelhouder waren in 2017 wederom zeer plezierig en constructief, zowel met de verantwoordelijk ambtenaar/accountmanager als met de politiek verantwoordelijk gedeputeerde. Los van de gebruikelijke ‘formele zaken’, die er tussen de aandeelhouder en de Raad van Commissarissen aan de orde zijn, is er ook regelmatig contact over meer strategische/beleidsmatige kwesties. Dit laatste zal eerder toe- dan afnemen, gezien de ontwikkelingen op de energiemarkt. Sedert de start van het FSFE in 2014 is er ‘nogal wat veranderd in de wereld’..... En het FSFE wil met deze ontwikkelingen dynamisch mee bewegen, hetgeen mogelijk tot aanpassingen kan leiden ten opzichte van de vóór de start van het FSFE veronderstelde resultaten en doelstellingen. Wij zien het ook als een taak van de Raad van Commissarissen om hierover – uiteraard in samenspraak met de directie- met de aandeelhouder overleg te plegen. Zo blijven er nieuwe ‘uitdagingen’ voor 2018 en de daarop volgende jaren!

Wij zijn de leden van de Investeringscommissie ook uitermate erkentelijk voor hun inzet en activiteiten ten behoeve van het FSFE! Hun kritische blik op de financieringsvoorstellen

vanuit de directie en de investment managers van het FSFE is cruciaal voor de resultaten van het FSFE. Wij ervaren, dat zij hun werk met veel toewijding en zorgvuldigheid doen!

Tot slot: wij willen graag de directieleden, alsmede alle overige medewerkers, zowel in de frontoffice in Leeuwarden als in de backoffice in Amersfoort zéér veel dank zeggen voor hun grote inzet voor en betrokkenheid bij het FSFE. Zonder hen zouden we niet staan waar we nu zijn!

Namens de Raad van Commissarissen,

Bart Jan Krouwel, voorzitter

2 Verslag van het directieteam

2.1 Inleiding

Fûns Skjinne Fryske Enerzjy (FSFE) is opgericht met als primaire doelstelling een bijdrage te leveren aan de duurzaamheidsambitie van de provincie Fryslân. Het FSFE doet dit door het ter beschikking stellen van financiële middelen aan projecten op het gebied van duurzame energieopwekking en energiebesparing.

In 2017 is de Investeringscommissie (IC) zeven keer bijeengekomen. De IC heeft positief geadviseerd over 10 transacties (23 in 2016) ter waarde van € 14,4 mln.

In totaal zijn er 16 transacties gepasseerd (19 in 2016) ter waarde van € 16,8 mln.

Sector	# Transacties	Bedragen
Zon	8	€ 6.997.166
Wind op land	0	€ 0
Geothermie & aardwarmte	0	€ 0
Biomassa	4	€ 7.545.091
Energiebesparing / mobiliteit	4	€ 2.050.000
Totaal aantal transacties	16	€ 16.808.857

Tabel 1. Closing-overzicht per sector

Het financieel resultaat is in 2017 lager dan gebudgetteerd (- € 834.304,- realisatie ten opzichte van - € 789.765,- volgens de prognose in het jaarplan 2017). Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door lagere rentebaten dan begroot. Aangezien de eerste jaren geïnvesteerd wordt en er nog beperkte inkomsten zijn, draait het FSFE de eerste jaren verlies. De verwachting is dat het FSFE in 2018 break-even zal draaien om vervolgens vanaf 2019 winstgevend te zijn.

Vanaf de start van het fonds (10 november 2014) tot 31 december 2017 heeft de IC over in totaal 54 financieringsvoorstellen een positief advies gegeven. De totale projectwaarde van deze voorstellen is € 186 mln, waarvan het FSFE € 53 mln financiert. Drie van deze financieringsvoorstellen zijn feitelijk 'raamtransacties'. Dat wil zeggen, dat er een budget gallocceerd is voor kleinere, gestandaardiseerde projecten in drie categorieën (Zon op MKB, LED op MKB en Postcoderoosprojecten). Afzonderlijke IC adviezen zijn daarna niet meer nodig.

Eind 2017 bedroeg de totale projectomvang van (mede) door het FSFE mogelijk gemaakte projecten € 138 mln. Daarvan heeft het FSFE € 41,3 mln. gefinancierd. De cofinanciering bedroeg dus ongeveer 70% van de totale projectomvang. Deze verhouding is in lijn met de doelstellingen/verwachtingen voor toekomstige financieringen.

Het FSFE verstrekt financieringen in de vorm van achtergestelde leningen, senior leningen en aandelenkapitaal. Het blijkt in de praktijk dat er vooral behoefte is aan achtergestelde leningen. De verwachting is dat dit de komende jaren zo zal blijven. Wij merken, dat banken steeds vaker bereid zijn om senior leningen voor duurzaamheidsprojecten te verstrekken.

2.2 Activiteiten 2017

Het afgelopen jaar lag de focus op het:

- passeren van financieringen waarover de IC reeds positief geadviseerd had;
- creëren van nieuwe leads in alle sectoren;
- vergroten van de naamsbekendheid van het FSFE.

Daarnaast is veel aandacht besteed aan het managen van lopende financieringen. Een aantal dossiers heeft onevenredig veel tijd gevegd (vooral WattCar en Biogas Leeuwarden). Beide projecten hebben een innovatief karakter en kennen dan ook een hoger risico. Dat uitte zich bij beiden in onvoorspelbare technische problemen.

In het jaar 2017 hebben externe, onafhankelijke partijen de prestaties van het fonds voor het eerst geëvalueerd.

- E&E Advies heeft de maatschappelijke impact geëvalueerd. De belangrijkste conclusie was, dat bij realisatie van de projecten het aandeel hernieuwbare energie in de Provincie Frýslan naar 15,6% stijgt (bij een gelijkblijvende energievraag). Daarmee draagt het FSFE voor ruim 90% bij aan de realisatie van de resterende provinciale doelstellingen ten aanzien van de energietransitie. In deze bijdrage zit voor een heel groot deel het effect van het Windpark Friesland, dat het meeste effect sorteert.
- De REBEL Group heeft de financiële resultaten van FSFE-activiteiten na 2,5 jaar geëvalueerd. Zij stelden vast, dat het FSFE haar oorspronkelijke financiële doelstellingen van de bieding niet helemaal heeft gehaald. In vergelijking met andere Nederlandse energiefondsen doet het FSFE het in de ogen van REBEL echter goed. REBEL verwacht dan ook dat het FSFE de doelstellingen op de middellange termijn wel gaat halen. Het fonds zal voor haar aandeelhouder naar verwachting een financieel positief resultaat hebben.

2.3 Risico's

FSFE heeft op 31 december 2017 bij 32 ondernemingen in totaal voor € 26.723.197,- aan vermogen uitstaan in de vorm van:

- 23 senior leningen
- 15 achtergestelde leningen
- 1 rekening-courant krediet
- 5 participaties

Van het uitstaande vermogen is per 31-12-2017 € 250.000,- afgewaardeerd.

De risicoclassificatiematrix toont de indeling van deze 44 uitgezette vermogensdelen naar risicocategorie. In elke cel staat het aantal vermogensdelen en de omvang daarvan. Van de leningen is de schuldrest vermeld.

2.3.1 Voorzieningen

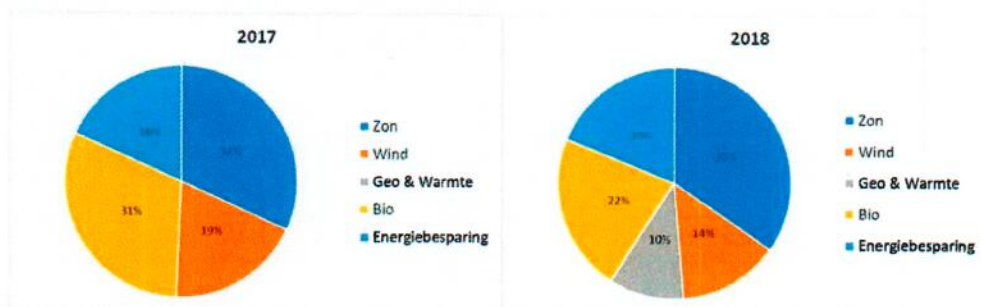
Ten aanzien van voorzieningen hanteert het FSFE de volgende richtlijn: Zodra sprake is van een aantoonbare verslechtering van de verwachte toekomstige kasstroom, die de waarschijnlijkheid van terugbetaling van de hoofdsom structureel negatief beïnvloedt, wordt een voorziening getroffen. Onder aantoonbare verslechtering worden zaken gezien, zoals het uit de SDE+ subsidietermijn lopen door een vertraging, wegvallen van cruciale betrokkenen, weigeren of wegvallen van een vergunning, etc. De hoogte van de voorziening in zo'n situatie volgt dan de daarvoor geldende accountancyregels. Vertraging in een project is op zichzelf geen reden voor een voorziening.

		Zekerheidspositie					Totalen per risicoclassificatie
		1. Zeer ruim gedekt	2. Ruim gedekt met hypotheek	3. Gedekt met zekerheden / hypotheekrecht	4. Zekerheden gevestigd met onderdekking	5. Niet gedekt	
Risicoclassificatie	1. Geen risico						0 € 0
	2. Beperkt risico		4 € 919.915	5 € 2.274.120	5 € 3.229.850		14 € 6.423.885
	3. Redelijk groot risico		8 € 1.563.750	4 € 3.191.047	11 € 7.043.450	3 € 643.930	24 € 12.442.177
	4. Groot risico				1 € 8.500.000	3 € 325.000	4 € 3.825.000
	5. Zeer groot risico				1 € 3.982.135	1 50.000	2 € 4.032.135
Totalen per zekerheidspositie		0 € 0	10 € 2.483.665	9 € 5.465.167	18 € 17.755.435	7 € 1.018.930	44 € 26.723.197

Tabel 2. Verdeling uitstaande financieringen naar risicoklasse

Vooruitblik 2018-2020

De financiële doelstelling is om € 20 mln. per jaar te investeren. Een andere doelstelling is het opbouwen van een portfolio verspreid over de verschillende duurzame energiesectoren. De huidige portfolio is nog niet in overeenstemming met de voorgenomen verdeling. De groei in de sectoren doorloopt een verschillend tempo. De verwachting is, dat de komende jaren de portefeuille meer in balans komt. PV zonprojecten zullen waarschijnlijk uiteindelijk oververtegenwoordigd zijn. Dit is met de aandeelhouder afgestemd en akkoord bevonden.

Vooraf het realiseren van de doelstelling op het gebied van energiebesparing zal in 2018 veel aandacht vergen. FSFE wil haar naamsbekendheid daarom binnen de doelgroepen van vastgoedontwikkelaars en installateurs verder versterken.

18 mei 2018

Directieteam FSFE B.V.
Bert van der Weerd, Michel Hendriks en Egbert Ludwig

3 Jaarrekening

3.1 Balans per 31 december 2017

Na resultaatsbestemming
(x € 1,-)

Activa	31-12-2017	31-12-2016
Financiële vaste activa		
1 Participaties	464.850	299.850
2 Leningen	19.988.516	11.328.062
	<u>20.453.366</u>	<u>11.627.912</u>
Vlottende activa		
3 Rekening-courant krediet	90.196	33.631
4 Vorderingen en overlopende activa	98.534	385.654
5 Liquide middelen	2.566.409	1.608.952
	<u>2.755.139</u>	<u>2.028.237</u>
Totaal activa	<u>23.208.505</u>	<u>13.656.149</u>
Passiva		
Eigen vermogen		
6 Gestort kapitaal	14.350.000	11.750.000
7 Overige reserves	-4.526.001	-3.691.697
	<u>9.823.999</u>	<u>8.058.303</u>
Langlopende schulden		
8 Aangetrokken leningen	13.050.000	5.250.000
Kortlopende schulden		
9 Crediteuren	18.363	-
10 Overige kortlopende schulden	316.143	347.846
	<u>334.506</u>	<u>347.846</u>
Totaal passiva	<u>23.208.505</u>	<u>13.656.149</u>

3.2 Winst- en verliesrekening over 2017

Realisatie t/m 31 december 2017 (x € 1,-)

	2017	2016
11 Rentebaten	1.146.246	540.416
12 Rentelasten	258.995	176.498
Renteresultaat	887.251	363.918
13 Behandelingsvergoeding	43.440	-
Som der bedrijfsopbrengsten	930.691	363.918
14 Management fee	1.461.680	1.478.620
15 Kosten Raad van Commissarissen	49.975	49.515
16 Kosten investeringscommissie	36.880	36.687
17 Overige kosten	36.460	11.889
Personeels- en andere beheerskosten	1.584.995	1.576.711
18 Afwaardering op participaties, leningen en debiteuren	180.000	75.000
Som der bedrijfslasten	1.764.995	1.651.711
Resultaat	-834.304	-1.287.793

3.3 Toelichting en grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening van FSFE is volgens de wettelijke bepalingen, zoals opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor Jaarverslaggeving opgesteld.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij anders vermeld.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar worden in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Doorgevoerde presentatiewijzigingen

Met ingang van 2017 zijn de volgende presentatiewijzigingen doorgevoerd, waarbij de vergelijkende cijfers 2016 zijn aangepast:

- De gepasseerde, echter nog niet ingegane financieringen zijn niet meer meegenomen onder de balansposten Leningen, Rekening-courant krediet en Nog op te nemen leningen. Deze toegezegde financieringen zijn opgenomen als Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen. De vergelijkende balanscijfers 31 december 2016 zijn zowel debet als credit met een totaalbedrag van € 4.672.445,- aangepast.
- Nog op te nemen gelden van ingegane leningen zijn beschikbaar in depot. De gelden in depot zijn niet meer gepresenteerd onder de balanspost Nog op te nemen leningen (activa), maar in mindering gebracht op de Leningen (passiva). De vergelijkende balanscijfers 31 december 2016 zijn zowel debet als credit met een totaalbedrag van € 4.436.021,- aangepast.
- De balansposten Leningen en Achtergestelde leningen zijn samengevoegd tot één balanspost Leningen. Het saldo van de Achtergestelde leningen wordt toegelicht onder de betreffende balanspost.

Participaties (1)

Participaties worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs, onder aftrek van noodzakelijk geachte afwaarderingen op grond van de situatie bij de betrokken ondernemingen. Een voorheen opgenomen waardeverminderverslies wordt teruggenomen als de indicatie van de waardevermindering objectief aantoonbaar is weggenomen.

Leningen en rekening-courant krediet (2 en 3)

De verstrekte leningen en kredieten worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden deze leningen gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Deze waarderingsgrondslag is in de praktijk gelijk aan de nominale waarde. Eventuele bijzondere waardeverminderingen worden in mindering gebracht op de geamortiseerde kostprijs en verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Met een aantal leningnemers is de afspraak gemaakt dat zij de over de verslagperiode verschuldigde rente op een later tijdstip zullen betalen (grace period). Als met de

leningnemer is afgesproken dat de rentebetaling binnen één jaar zal plaatsvinden, dan wordt de rente verantwoord onder 'Vorderingen en overlopende activa' (balanspost 4). Als de rentebetaling niet binnen een jaar plaatsvindt, wordt de rente toegevoegd aan het uitstaande leningbedrag (balanspost 2).

Latente belastingvordering (niet gewaardeerd)

FSFE B.V. heeft vanaf de oprichting op 25 augustus 2014 tot en met 31 december 2017 verliezen geleden van in totaal € 4.879.714,-. FSFE is belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting en op basis van regelgeving van de Belastingdienst mag dit verlies in de komende 9 jaar verrekend worden met de belastingafdracht over positieve resultaten. De winstgevendheid van FSFE zal toenemen naarmate meer leningen zijn verstrekt en de verwachting is dat het fonds vanaf 2020 voldoende positieve resultaten zal behalen om de verliezen over 2014-2017 te verrekenen. De latente belastingvordering die hier uit voortkomt is niet opgenomen, omdat op grond van het voorzichtigheidsbeginsel de periode waarin de belastingvordering wordt terugverdiend (5 jaar) relatief lang is.

3.4 Toelichting op de balans

Financiële vaste activa

1. Participaties

Per 31 december 2017 is FSFE participaties aangegaan van in totaal € 589.850, exclusief afwaarderingen.

Het verloop van de participaties is als volgt:

Stand per 1 januari 2016	299.850
Investeringen	290.000
Desinvesteringen	0
Afwaardering	-125.000
Teruggenomen waardevermindering	0
Stand per ultimo	464.850

Op basis van de situatie bij de ondernemingen per ultimo 2017 zijn de participaties opnieuw gewaardeerd. Dit gaf aanleiding tot het opnemen van een bijzondere waardevermindering voor één onderneming van in totaal € 125.000,-.

2. Leningen

Het verloop van de leningen is als volgt:

Stand per 1 januari 2017*	15.764.083
Nieuw ingegane leningen	13.794.329
Afgelost	-3.590.262
Afwaardering boekjaar	-50.000
Teruggenomen waardevermindering	0
Stand per ultimo	25.918.150
Nog beschikbare gelden in depot	-5.929.634
Stand per ultimo	19.988.516

* Per 1 januari 2017 was € 4.436.021,- beschikbaar in depot. In de vergelijkende balanscijfers per 31-12-2016 is dit bedrag in mindering gepresenteerd op de leningen.

Dit betreft 38 verstrekte leningen aan 32 verschillende ondernemingen. De leningen hebben verschillende aflossingstermijnen en de rente varieert tussen 3,6% en 10,0%. Het totale saldo bestaat voor € 11.924.641,- uit achtergestelde leningen.

Afwaardering eerdere boekjaren	-75.000
Afwaardering huidig boekjaar	-50.000
Totaal afwaarderingen	-125.000

Eén van de gefinancierde ondernemingen heeft in voorgaand boekjaar liquiditeitsproblemen gekregen en de financiering van deze onderneming is teruggebracht naar het reeds opgenomen leningbedrag en de daarover verschuldigde rente (in totaal circa € 75.000,-). Om die reden wordt in de portefeuille Achtergestelde leningen een bijzondere waardevermindering van € 75.000,- opgenomen.

Daarnaast is door ontwikkelingen in 2017 de financiering aan een andere ondernemingen afwaardeerd met in totaal € 50.000,-.

Vlottende activa3. Rekening-courant krediet

Het verloop van het rekening-courant krediet is als volgt:

Stand per 1 januari 2017	33.631
Opname	56.565
Afgelost	0
Stand per ultimo	90.196

4. Vorderingen en overlopende activa

Hierin zijn opgenomen:

Debiteuren	102.933
Te ontvangen rente op leningen	601
Stand per ultimo	103.534
Voorziening dubieuze debiteuren	-5.000
Stand per ultimo	98.534

De post debiteuren van € 102.933,- bestaat uit rentebetalingen en aflossingen die leningnemers per 31 december 2017 verschuldigd waren aan FSFE. Voor een debiteur is een voorziening getroffen van € 5.000,-.

5. Liquide middelen

Liquide middelen voor een bedrag van € 2.566.409,- worden aangehouden op rekeningen bij ING Bank N.V. en Rabobank Nederland (Coöperatieve Centrale Raiffeisen-Boerenleenbank B.A.).

Eigen vermogen

6. Gestort kapitaal

Stand per 1 januari 2017	11.750.000
Kapitaalstortingen	<u>2.600.000</u>
Stand per ultimo	14.350.000

De provincie Fryslân is 100% aandeelhouder van FSFE.

7. Overige reserves

Stand per 1 januari 2016	-3.691.697
Resultaat lopend boekjaar	<u>-834.304</u>
Stand per ultimo	-4.526.001

Het voorstel om het resultaat over 2017 van € - 834.304,- ten laste van de overige reserves te brengen is op de balans verwerkt.

Langlopende schulden

8. Aangetrokken leningen

Stand per 1 januari 2017	5.250.000
Aangetrokken leningen	<u>7.800.000</u>
Stand per ultimo	13.050.000

Het volledige leningbedrag is aangetrokken van de provincie Fryslân.

Kortlopende schulden

10. Overige kortlopende schulden

Overige kortlopende schulden zijn kosten die in 2017 zijn gemaakt, maar in 2018 worden gefactureerd c.q. afgerekend. De opbouw is als volgt:

Te factureren door leveranciers	13.236
Te betalen rente op langlopende schulden	145.907
Te betalen rente op leningen in depot	157.000
Stand per ultimo	316.143

3.5 Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Op 31 december 2017 heeft FSFE bij 13 bedrijven offertes uitstaan, waarin voor € 30.000,- aan participaties, € 5.375.526,- aan leningen en € 8.222.691,- aan achtergestelde leningen wordt aangeboden. Daarnaast is er voor € 9.337.578,- aan financieringen geclosed, maar nog niet ingegaan.

SVn verricht in opdracht van FSFE het beheer van het fonds en de aan het fonds ter beschikking staande middelen. Daarvoor hebben beide organisaties een overeenkomst gesloten met een looptijd van 15 jaar vanaf 14 juli 2014. De vergoeding die FSFE aan SVn betaalt voor het beheer van het fonds zal in 2018 € 1.208.000,- (ex. BTW) bedragen en deze vergoeding loopt geleidelijk af naar € 938.000,- (ex. BTW) in 2028 (het laatste volledige jaar).

3.6 Toelichting op de winst- en verliesrekening

Renteresultaat

11. Rentebaten

De opbouw is als volgt:

Rentebaten leningen	1.127.914
Rentebaten rekening-courant kredieten	18.332
Rentebaten liquide middelen	0
	1.146.246

12. Rentelasten

De opbouw is als volgt:

Rentelasten nog op te nemen leningen (depot)	-108.322
Rentelasten langlopende schulden	-150.763
	-258.995

De leningnemers van FSFE betalen rente over het gehele leningbedrag; over zowel het opgenomen deel als het niet-opgenomen deel. Over het gedeelte van de lening dat zij nog niet hebben opgenomen krijgen ze van FSFE een rentevergoeding. Dit zijn de 'Rentelasten nog op te nemen leningen'.

Overige opbrengsten

13. Behandelingsvergoeding

Dit zijn vergoedingen die aan de klant in rekening worden gebracht bij het afsluiten van financieringen.

Lasten

14. Management fee

Dit is de verschuldigde managementvergoeding aan de stichting SVn conform de managementovereenkomst tussen FSFE B.V. en de stichting SVn.

15. Kosten Raad van Commissarissen

Dit zijn de vergoedingen die aan de commissarissen van FSFE zijn c.q. worden betaald voor hun werkzaamheden in de rapportageperiode.

16. Kosten Investeringscommissie

Dit zijn de vergoedingen die aan de leden van de Investeringscommissie zijn c.q. worden betaald voor hun werkzaamheden in de rapportageperiode.

17. Overige kosten

Hierin zijn opgenomen:

Accountantskosten	17.260
Advieskosten	11.919
Bankkosten	851
Verzekeringskosten	6.430
	<u>36.460</u>

In de accountantskosten zit een bedrag van €7.260,- dat eigenlijk over het jaar 2016 gaat.

18. Afwaardering op participaties, leningen en debiteuren

Op basis van de situatie bij de ondernemingen per ultimo 2017 zijn de participaties, leningen en debiteuren opnieuw gewaardeerd. Dit gaf aanleiding tot het opnemen van een bijzondere waardevermindering voor participaties (€ 125.000,-), leningen (€ 50.000,-) en debiteuren (€ 5.000,-).

3.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben na balansdatum geen gebeurtenissen met belangrijke financiële consequenties plaatsgevonden die niet in de jaarrekening zijn verwerkt.

3.8 Overige gegevens

Controleverklaring

Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen verklaring.

(Statutaire) regeling over de bestemming van het resultaat

In de statuten van het FSFE is vastgelegd dat de Algemene Vergadering is bevoegd tot bestemming van (eventuele) winst, die door vaststelling van de jaarrekening is bepaald, en tot vaststelling van de uitkeringen.

Leeuwarden, 18 mei 2018

Directieteam FSFE B.V.

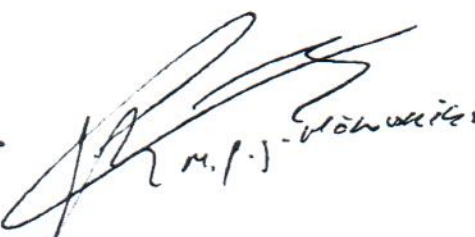
Bert van der Weerd, Michel Hendriks en Egbert Ludwig

4 Ondertekening jaarverslag en jaarrekening

Statutaire directie FSFE B.V.

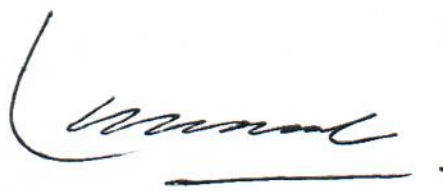

B. (Bert) van der Weerd

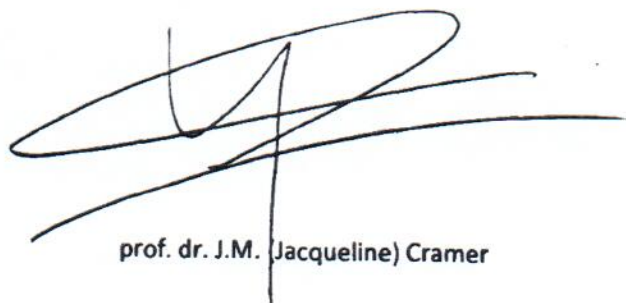

M.P.J. - v. d. Weerd

Raad van Commissarissen

B.J. (Bart Jan) Krouwel

prof. dr. J.M. (Jacqueline) Cramer

drs. H. J. (Hendrik Jan) Gorter

5 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant